

УДК 338.45:504

М. Ю. ПРИТУЛА
С. О. ЛУКІН

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

В роботі аналізується та оцінюється вплив галузі виробництва будівельних матеріалів Рівненської області на навколишнє природне середовище.

In this article the analizuyetsya and otsinyuyetsya influence the production of building materials Rivne region on natural surroundings analyse

Ключові слова: будівельні матеріали, навколишнє середовище, атмосферне повітря, водні об'єкти, відходи, природоохоронні заходи.

Промисловість – найважливіша структурна частка господарського комплексу України. Промисловість як провідна ланка господарства України визначає рівень його економічного розвитку, спеціалізацію економіки, масштаби участі в територіальному поділі праці й інтенсивності територіально-економічних зв'язків. Проте розвиток виробництва і зростання масштабів діяльності промислових підприємств, в ході яких відбувається збільшення викидів шкідливих речовин та забруднення природних ресурсів, зумовлюють тотальне посилення антропогенного тиску на довкілля та порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі. Промисловість, забезпечуючи домінуючу частку національного доходу зумовляє сучасні проблеми в сфері природокористування [1].

Серед видів промислової діяльності, які мають високий рівень впливу на навколишнє природне середовище, важливе місце займає галузь будівельних матеріалів.

© Притула М.Ю. – асистент Національного університету водного господарства та природокористування;

© Лукін С.О. – пошуковець Національного університету водного господарства та природокористування

Екологодеструктивний вплив зазначеної галузі наочно виявляється через видобування, а також неефективне використання природних ресурсів, викиди шкідливих речовин підприємств в атмосферне повітря; утворення та нагромадження промислових відходів, які справляють руйнівний вплив на природне середовище [2].

Дослідженням техногенного впливу промислового комплексу на довкілля та погіршення екологічної ситуації в країні на здоров'я населення займалися такі відомі вітчизняні науковці: Балацький О. Ф., Борецько В. І., Веклич О. О., Дорогунцов С. І., Мельник А. Г., Міщенко О. В.

Проте, не зважаючи на численні дослідження науковців з даної тематики, екологічний стан Рівненської області має проблеми, зумовлені розвитком промисловості, зокрема галузі виробництва будівельних матеріалів, що і визначило актуальність даного питання.

Виходячи із зазначеного **метою даного дослідження є** аналіз діяльності та оцінка впливу галузі виробництва будівельних матеріалів Рівненської області на навколишнє природне середовище. Виходячи з мети дослідження в роботі ставились такі завдання:

- проаналізувати динаміку розвитку галузі виробництва будівельних матеріалів у Рівненській області;
- дослідити забруднення промисловими об'єктами досліджуваного регіону повітря та води;
- розкрити частку промислового виробництва Рівненщини у створенні та поводженні з відходами.

Об'єктом дослідження даної теми є стан навколишнього природного середовища Рівненщини.

Рівненська область є багатона на будівельну мінеральну сировину, а відповідно і по області діє велика кількість підприємств, які займаються виробництвом будівельних матеріалів.

Основні види продукції, які виготовлялися в 2011-2012 роках підприємствами області та застосовувалися у будівництві були: цегла керамічна та силікатна, блоки з ніздрюватого бетону, елементи конструкцій збірного залізобетону, щебінь фракційний, цемент, суміші будівельні, асфальт, столярні вироби, в тому числі із дерева та полімерних

матеріалів, паркет дерев'яний, дошка для підлоги, фанера та інше.

Серед провідних підприємств галузі виробництва будівельних матеріалів в Рівненській області є *Здолбунівське ПАТ "Волинь-Цемент"*, питома вага виробництва цементу у загальнодержавному обсязі в 2012 році становила 9,1 %. Товариство набуло значного розвитку з приходом на підприємство нового власника – німецької фірми «Дікергофф АГ», що входить до першої десятки світових виробників цементу та бетону.

Випуск цегли в цілому у промисловості області за 2012 рік становив 27,7 млн. штук. Найбільшими виробниками є *ВАТ „Рівненський завод будівельних матеріалів”*, потужністю 19 млн. штук цегли в рік, *ВАТ „Здолбунівський завод будматеріалів”*, потужністю 20 млн. штук цегли в рік, *ВАТ „Любомирський вапняно-силікатний завод”*, який виготовляє цеглу силікатну та вапно, потужність підприємства становить 25 млн. штук цегли і 70 тис. тонн вапна в рік, *приватне підприємство „Агрос”* – основним видом діяльності є виробництво цегли, черепиці та інших будівельних матеріалів з випаленої цегли, потужністю 500 тис. штук умовної цегли в рік.

При виконанні будівельних робіт широко застосовуються сировина і матеріали місцевих виробників, зокрема, продукція щебеневих заводів. Основними споживачами є домобудівні та шляхобудівні підприємства. В області діє 16 щебеневих заводів. Найбільші серед них: *ТзОВ „Клесівський кар'єр нерудних копалин „Технобуд”* – одне із провідних підприємств у галузі нерудних корисних копалин, основний вид діяльності – розробка родовищ гранітів та переробка його на щебінь різних фракцій, загальною потужністю 3 млн. тонн продукції у рік.

ВАТ „Томашгородський щебеневий завод” спеціалізується на виробництві щебеню фракційного. В технологічному процесі задіяне сучасне високопродуктивне обладнання, запроваджено „безвідходне” виробництво. Проектна потужність щебзаводу – 650 тис. куб. м щебеню в рік.

ВАТ „Вирівський кар'єр” – основним видом діяльності є розробка родовищ гранітів та переробка його на щебінь різних фракцій. Власником підприємства є одна із німецьких компаній, яка об'єднує 116 споріднених підприємств

будівельної галузі. На підприємстві впроваджена лінія з виробництва гранітного щебеню за євростандартами потужністю 2 млн. тонн у рік.

Виготовлення та реалізацію збірного залізобетону, товарного бетону для промислового та цивільного будівництва здійснює ЗАТ „Рівненський домобудівний комбінат”, середньорічна потужність становить 50 тис. куб. м збірного залізобетону та 70 тис. куб. м товарного бетону. Крім товарного бетону та залізобетонних виробів ВАТ „Рівненський завод залізобетонних виробів” виготовляє піноблоки стінові потужністю 10 тис. куб. м в рік.

ВАТ „Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій” спеціалізується з випуску опор ліній електропередач та залізобетонних шпал для залізничних колій потужністю відповідно 180 куб. м та 200 куб. м в місяць.

Крім того, в 2011-2012 роках в області створені підприємства з іноземними інвестиціями ТзОВ „Ліхтнер Бетон Рівне” з виробництва бетонних сумішей потужністю 15 тис. куб. м в рік та ТзОВ „Віжеон” з виробництва комплексної добавки для струменевої цементації ґрунтів при спорудженні пальових і стрічкових фундаментів, суцільних фундаментних плит із взаємопересічних ґрунтоцементних паль, підпірних стін для підвищення стійкості схилів та укосів потужністю 3 тис. тонн у рік.

В області діють ТзОВ "ОДЕК" Україна та ТзОВ „Костопільський фанерний завод” – найбільші виробники сортової, великоформатної, водостійкої, екологічно безпечної фанери в Україні, які безпосередньо співпрацюють з будівельними підприємствами з поставок фанери [3].

Не дивлячись на те, що Рівненщина не відноситься до регіонів України з особливо високим промисловим потенціалом, проблема забруднення навколишнього середовища з кожним роком набуває для області все більшої гостроти.

Найважливішими екологічними проблемами області є:

- забруднення атмосферного повітря;
- забруднення відходами;
- забруднення та нераціональне використання водних ресурсів.

До основних забруднювачів атмосферного повітря у галузі виробництва будівельних матеріалів області відносяться підприємства ТОВ „Свиспан Лімітед”, ТзОВ „Одек” Україна, ПАТ „Волинь-цемент” (таб. 1).

Таблиця 1
Основні стаціонарні забруднювачі атмосферного повітря у 2012 році*

Назва об'єкта	Назва забруднюючих речовин при виробництві будівельних матеріалів	Всього викидів, т/р	Частка викидів забруднюючих речовин, %	
			до загального обсягу викидів об'єкту	до загального обсягу викидів (нас. пункту)
ПАТ „Волинь-цемент”	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	1374	31,1	30,2
	Сполуки азоту	2367,5	53,5	51,9
	Діоксид та інші сполуки сірки	17,6	0,4	0,38
	Вуглецю оксид	624,6	14,1	13,7
ТОВ „Свиспан Лімітед”	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	96,8	24,1	11
	Сполуки азоту	60	14,9	6,8
	Вуглецю оксид	194,6	48,4	22,1
	НМЛОС	51	12,7	5,8
ТзОВ „Одек” Україна	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна)	34,2	18,6	3,3
	Сполуки азоту	67,5	31,2	6,6
	Вуглецю оксид	76,6	41,7	7,5

* Таблицю складено за даними [4].

Більшість підприємств області потребують покращення газоочисного устаткування, проте закупівля дорогих (в основному іноземних) фільтрів підприємствам нереально. Саме тому таким промисловим підприємствам, як, наприклад ПАТ «Волинь-цемент» потрібно налагоджувати зв'язки з українськими інститутами, які могли б розробити аналоги іноземних фільтрів. З одного боку це також витратно, а іншого на цьому можна ще й заробити. Наприклад встановивши на ПАТ «Волинь-цемент», фільтр що вловлював би найдрібніші пилинки цементу, можна забезпечити стоматологію дефіцитним матеріалом, що використовується для найдорожчих пломб.

Ще один із суттєвих факторів, які впливають на екологічний стан області, є поводження з промисловими відходами.

Основними утворювачами промислових відходів в галузі виробництва будівельних матеріалів у області є ПАТ „Любомирський вапняно-силікатний завод” та ВАТ «Волинь-шифер» (див. таб. 2).

Основною проблемою поводження з промисловими відходами є їх накопичення, що може призвести до виникнення непередбачуваних фізико-хімічних та біохімічних процесів, продуктами яких є чисельні токсичні хімічні сполуки в рідкому, твердому та газоподібному стані. Через відсутність постійних моніторингових спостережень місць складування відходів, останні є значними забрудниками навколишнього природного середовища області.

Таблиця 2

Основні утворювачі відходів Рівненської області станом на 01.01.2013р. *

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Накопичено відходів станом на 01.01.2013 р., т.
1.	ПАТ „Любомирський вапняно-силікатний завод”	Відходи виробництва вапна	820,916
2.	ТОВ „Волинь-шифер”	Відходи шиферного виробництва	117562

* Таблиця складена за даними [4]

Не в повній мірі вирішено питання переробки азбестоцементних відходів, які утворились при виробництві будівельних матеріалів на ТОВ “Волинь-шифер”, яких накопичено 117562 т у відвалі площею 2,5 га. Для вирішення питання переробки накопичених відходів підприємство ще у 2007 р. звернулось за допомогою до Українського Хризотилового об'єднання та отримало звіт НДР ВАТ “НДІ проєктазбест” „Утилізація мокрих відходів азбестоцементного виробництва”, згідно якого рекомендується використовувати дані відходи як сировину для виробництва будівельних матеріалів. Проте на даний момент часу ситуація не змінилася [5].

Підприємства галузі виробництва будівельних матеріалів чинять також значний негативний вплив на якість води в водоймах та водотоках, адже вони використовують воду у процесі виробництва та часто забруднюють її шкідливими речовинами (таб. 3).

Таблиця 3

Основні забруднювачі водних об'єктів в басейнах основних річок області у 2012р. *

Назва водокористувача-забруднювача	Об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	Обсяг забруднюючих речовин, т
ПАТ „Любомирський вапняно-сілікатний завод” (р. Горинь)	96,9	БСКповн. – 0,4 Завислі реч. – 0,3 Сульфати – 2,3 Хлориди – 3,2 Фосфати – 0,0117 Залізо – 0,0028
ПАТ „Волинь-цемент” м. Здолбунів (р. Устя)	75,1	БСКповн. – 0,7 Завислі реч. – 0,5 Сульфати – 5,2 Хлориди – 1,3 Залізо – 0,0289 Фосфати – 0,0053
ПП „Томашгородський каменедробильний завод” смт Томашгород Рокитнівський район (р. Бунів)	92,35	БСКповн. – 0,1 Завислі реч. – 0,9 Сульфати – 13,2 Хлориди – 0,4 Фосфати – 0,0038 Залізо – 0,0559

* Таблиця складена за даними [4]

Виходячи з проведеного дослідження можемо зробити висновок, що галузь виробництва будівельних матеріалів чинить значний вплив на довкілля Рівненської області (забруднення атмосферного повітря; забруднення відходами та забруднення водних ресурсів). Саме тому на даному етапі потрібно не зменшуючи обсяги зростання промисловості розробити комплекс заходів що покращили б навколишнє середовище або зменшили б негативний вплив промисловості на нього. А саме:

- включити до переліку екологічно небезпечних промислових об'єктів загальнодержавного значення ВАТ «Волинь-цемент», оскільки підприємство має найбільшу частку викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел в атмосферу, та є одним з основних забруднювачів водних об'єктів та утворювачів промислових відходів області;

- озеленити територію, що прилягає до екологічно небезпечних об'єктів загальнодержавного та обласного значення (площу озеленення встановлювати залежно від міри забруднення навколишнього середовища промисловим підприємством та його розмірів);

- потрібно удосконалити механізм розподілу коштів збору за забруднення довкілля підприємств області, а саме акумулювати кошти на рівні районних бюджетів або спростити механізм здійснення видатків місцевих фондів;

- встановити межі водоохоронних зон та прибережних смуг водотоків області.

Бібліографія

1. Хілько М.І. **Про узгодженість економічної та екологічної парадигми розвитку в Україні** // Екологічний вісник. – 2007, - №5.- С.22-24;

2. Сошніакова Л.А. **Аналіз взаємозв'язків показників економічної та природоохоронної діяльності галузей** // Статистика України. – 2008. - №3. – С.55-65;

3. www.obiladin.rv.ua.

4. www.ecorivne.gov.u.

5. www.oblstat.rivne.com

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.

УДК 332.62

Т. Ф. СИДОРЧЕНКО

ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ЯК СКЛАДОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЗЕМЕЛЬНО-МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ

В статті розглянуто питання методології визначення вартості земельних ділянок, як складового елементу земельно-майнового комплексу. Обґрунтовано важливість визначення вартості земельних поліпшень при проведенні експертної грошової оцінки земельних ділянок.

The question of methodology of determination of cost of lot lands is considered in the article, as a component element of earth-property complex. Importance of determination of cost of the landed improvements is reasonable during realization of expert money estimation of lot lands.

Ключові слова: земля, земельна ділянка, земельні поліпшення, земельно-майновий комплекс.

В контексті сучасних трансформаційних зрушень важливу роль відіграє визначення вартості землі, яка б відповідала існуючим умовам господарювання як в контексті функціонування цілісних земельно-майнових комплексів так і при використанні земельних ділянок як окремих одиниць. В Європейських країнах, Японії, Китаї капіталізація земельних відносин, оцінка земель, залучення іпотеки, оцінювання вартості землі як активу балансу підприємств докорінно змінило економічну ситуацію. **Як результат, бюджетні надходження** у більшості країн світу на $\frac{3}{4}$ формуються за рахунок рентних, в тому числі і земельних, платежів [1].

Однак, на сьогодні існує деяка розбіжність щодо понятійного базису в сфері земельно-майнових відносин. Автори, що активно досліджують проблему перетворення земельно-майнових відносин, не завжди коректно підходять до визначення поняття "Земельно-майновий комплекс". Так, В.Р. Біленький розуміє під земельно-майновим комплексом

© Сидорченко Т.Ф. – к.е.н., доцент Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України